

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló.—1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plassa del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

Dietari d'una eixida a França i altres nacions.

(Acabatay)

Dia 18 de juny

Cap a Maillano.—En Mistral

A les nou en punt he tengut davant la fonda es carruatge que vau llogar ahir per anar a veure el gran Mistral, que s'està a un poblet d'aquí devora, Maillano. El Dr. Ganchat de Zürich me contà que hi era anat a peu, i qu'havia cuidat a caure mort. Per això jo hi he volgut anar cualcant. Partim, dexant St. Remy an es mitjorn. Tot es pla, terres bones, vestides de sembrats esponerosos, moltes que les seguen ab màquines per l'estil de ses de Mallorca, i altres que ja están segades. Vora vora es camí corre una gran s'iquia d'aygo, que s'esbranca ab s'iquioles i s'iquioles, que reguen aquelles terres. A ses partions de ses terres e-hi ha fileres de morers i altres abres. Me trobava dins es pla grandios que descriu En Mistral dins es seu poema incomparable *Mireio*. Tot era pla; no'n veyen de muntanyes, en no esser qualcuna de baixa a s'entrellu. Cada instant me semblava veure es personatges des poema misralenc; sa gent que topava, conradors i guardians ab bestiar, e-hu eren ben bé aquells que En Mistral immortalisà. Embadalit ab apueys pensaments, com me'n tem, ja som dins Maillano, voltam just un carrer, i es cotxer me diu: *Això es ca'n Mistral*: una casa quadrada, baixa, blanca, dins un jardí, ab s'entrada per derrer, ombretjat tot per abres grossos. Devall des carruatge, es cotxer toca sa campaneta, surt una criada. Li don una targeta meua, i me demana:—*¿Que sou aquell capellà que's nostro senyor espera?*—*Jo diria que sí* contest. —*Voltau idò, per allà*, diu ella, i anau a entrar per davant. Volt, arrip a sa carrera, aont e-hi ha un parral i abres, tot ben fresc i delitós; trop aquella meteixa criada an es portal, que m'fa entrar a una quadreta, i me surt a camí un senyor alt, revengut, estirat, superior a s'enfilay d'anys que té, llambretjantli sa cara de noblesa, energia i bondat. Es En Mistral, que me rep tot joyós i afectuosíssim, com un amic coral rep un amic coral, com un patriarca rep un net o rebeynet. Jo no me'n poria avenir de trobarme davant s'immortal autor de *Mireio*, de qui Lamartine digué qu'era *Homer des sigle XIX*, que tot lo mon literari admira i venera. Be hu poreu pensar que no hi cabia de gotx i gaubansa. Jo li donava s'enhonabona de trobarlo tan sà i tan fort an es *vuytanta dos anys* d'edat, i ell me deya que's figurava que jo seria un capellà d'una xixentena d'anys o més, i que no'm feya tan jove com me veyia.

Es que fa molts d'anys qu'estam en relació per via de cartes i de llibres que mos hem enviats, pero no mos érem vists may.—M'ha demanat com teniem s'*Obra des Diccioniari*, que li interessa molt, i que lletgeix ab gran interés es *Bolleti* que publicam fa deu anys per fer caminar aquella *Obra*, tan llargaruda. Jo li he donades files ben netes de tot, i li he contat lo bé que vá, gracies a Deu, sa cosa catalanista actualment, i es grans treballs que ha empresos i du endavant s'*Institut d'Estudis Catalans*, i lo esperan

sats qu'estam de arribar a s'enfront de lo qui tant i tant desitjam. Ell n'ha estat ben content, i ha dit qu'ells a Provensa i en general an es Mitx-dia de França van fentse envanti que creixen ses corrents favorables an es regionalisme i que confien de que ab el temps han d'arribar a triuñar, encara que no tan prest com a Catalunya, perque s'acció des centralisme allà es estada molt més forta. Hem parlat llargament de la reneixensa provensal i catalana, dels homos capdals d'una i altra; i després li he demanat si tenia res an el teler, si anava a publicar cap llibre; i m'ha dit que preparava es derrer de tots ab el qual se vol despedir de les lletres, *La cullita de les olives*, que es sa derrerera *cullita* de la Provença i de totes ses regions olivereres. Li he dit que me'n alegrava ferm, pero que no estava conforme en que tal llibre haqués d'esser *es derrer*, perque sols Deu sap lo qu'ha de venir i qu'es mal de ferli es contes a Deu ab això de la vida i de la mort. Ell ha trobat que jo tenia raó.

A-les-hores li he demanat que, si no havia d'esser cansarlo massa, fés favor de lletgirme qualcuna de ses seues poesies, per jo porerme fer bé càrrec de sa pronunciació des provensal d'ara.—Ell m'ha dit que ab molt de gust. Ha ubert un des seus llibres, i s'es posat a lletgir, i jo m'he pogut fer bé càrrec de tal pronunciació, que té sa particularitat d'haver perduts es sons palatals de *ll, ge, gi, j, x, tx*. M'es vengut molt de nou.—Li he arribat a dir que no's cansás pus lletgint, perque en tenia massa por d'haverlo cansat ja; i me som fixat ab sa partida de retrats i autografs de gent grossa que tenia pe'ses parets d'aquella quadreta. Li he dit que los me deixás mirar. Es primer qu'he vist, es estat s'autograf del papa Pio X, aquell Breu tan espressiu que'l Papa li enviá quant va fer vuytanta anys. E-hi ha també s'autograf de Lamartine i d'una partida més d'escriptors caporals des sigle XIX i d'altres homos eminentes en diferents rams de sa vida humana, que tots han volgut rendir homenatge au aqueix geni meravellós de sa poesia. M'ha mostrat també un enfilay d'estatues de *Mireio* i de *Nerto* i d'altres personatges des seus poemes que grans escultors li han fetes i enviades. M'ha mostrat es retrat de sa seua senyora, molt més jove qu'ell. Li he demanat si han tenguts infants, i ell me respón:—*Es meus infants son ses meues poesies*. ¡Uns infants immortals!

Ha volgut que me'n dugués un recort d'aquesta visita, i m'ha donades tres postals aont ell está retretat de diferents edats, posantme una frase a cada una d'elles i es seu nom i rúbrica. Ja eren prop de les dotze i me despedesc, dientli que'm perdonás tanta molestia com li havia donada, i ell m'ha dit:—*Abans hem de beure un glop a la salut de Catalunya, Mallorca, la Provensa i la nostru llengo!* M'ha menat dins es menjador, i una criada mos hi esperava ab dues copes i una botella de vi. Jo li he dit que no'n bevia de vi; i ell i sa criada m'han pregat que'l tastás, que no'm poria fer mal.

Gustós he fet es sacrifici; i hem begut a la salut de Mallorca, Catalunya, la Provensa i la llengo catalana i

la provensal. Era un vi de primera. Supòs que si no fos estat d'En Mistral, no l'hauria trobat tan bo.—Ab ses millors paraules qu'he sabudes, me som despedit d'ell, donantli milions de gracies de lo bé que m'havia rebut i tractat.—*A nous recevoir! ¡A-Dieu-siats!* ha dit ell. I m'ha acompanyat fins a s'estrep des carruatge. Aquest es partit de d'allà, i la m'he mirada an aquella caseta rodada de jardí i ombretjada d'abres esponerosos; la m'he mirada tot es temps que n'he destriat cap bossi, fins qu'ha desaparegut derrerera altrés abres i altres cases.

¡Quina gaubansa més intima i més fonda es estada per mi aqueixa visita a s'autor de *Mireio*! Es una de ses grosses qu'he tengudes en la vida.

Un vent i un Secretari.—Cap a Montpellier

Corre qui corre es carruatge, al punt som estats a St. Remy; devall a dinar, i me trop a sa taula dos senyors lo més simpáticos: un de devora Lyon, comerciant, i s'altre provensal, comerciant també, ab sos quals he entaulada conversa molt agradable sobre ses respectives regions d'ells dos. Es provensal, com ha sentit que jo venia de veure el gran Mistral, n'ha fet un gros elogi i m'ha dit que es vent d'aqueix nom, es *mestral*, que bufa tan fort i tant sovint per aquí, es un gran amic, un gros benefactor de la Provensa ab ses seues bufades a l'uf, perque ab elles decanta d'aqueixes regions molts de miasmes i molts de perjuy, deixa s'ayre ben net i escampa moltes de llavors, fecundant abres i plantes. Deya aqueix senyor que la Provensa sensa *es mestral*, seria malsana, essent, com es, un país tan ric; ha dit qu'aquí es trebayadors des camp se donen sa gran vida i gau deixen d'unes comoditats que may poriensomiar. Ha dit qu'aquí es feyners des camp! guanyen com a jornal ordinarí de *cinc a sis francs*; i es molt feners i entesos en guanyen més. Ha dit qu'aquí tothom té bicicleta, fins es frys de ses families més pobres.

Acap de dinar, i me'n vau a veure Mr. Marrel, es Secretari del *Comú* o *Ajuntament* d'aquesta ciutat, per qui En Mistral m'ha donada una lletra de recomanació perque es un *filibre* i poeta i ben entes de llengo provensal. L'he trobat a *Hôtel de Ville*, a sa *Casa de la Vila*, i m'ha rebut beníssim.

Hem parlat llargament la de reneixensa provensal i de la catalana, i m'ha fet present d'un poemat seu *Lou Ganqui* (una especie de *bolita*) «dedicat an es pescadors des Grau». Es un poeta ben apreciable, i m'ha donades entre-senyas ben interessants sobre sa pronunciació provensal. Me'n som despedit agraidíssim.

Ab això s'es fet ora d'agafar es tren, i ¡cap a Tarascó! aont l'he agafat cap a Montpellier, ab un sol que que feya d'aquell que crema es cul a ses llebres i que sofregiria es cervell de qualsevol que no li anés alerta. Dins es wagó, de *primera*, n'entraven unes retxes d'aqueix sol, qu'eren com a fuyes d'espasa ben afilada o de guinavets d'aquells més tayants. Allà ont tocaven, feyen matx. I es que's wagons de *primera* que solen córrer p'es Mitx-dia de França, honren ben poc sa Companyia qu'ls-e fa navegar i sa nació que'ls-e consent.

Sobre tot, som arribats a Montpe-

ller devers les cinc ab un calorassa feresta. Deix sa maleta a una fonda, i ¡a correr la ciutat s'es dit!

La ciutat de Montpellier

Montpellier es una ciutat de 74.114 habitants, que guarda grossos recorts per tot catalá i especialment p'es mallorquins. Na Maria, senyora de Montpellier se casá ab En Pere II d'Aragó, i no tengueren altre fuy més que l'alt En Jaume d'Aragó, es nostro estimadíssim rey En Jaume I, que rescatá Mallorca i Valencia des sarrains, i ompli el mon ab sa gloria de ses seues grans gestes. El rey En Jaume nasqué dia 2 de febrer de 1208 an es palau de sa Senyoria de Montpellier, just aquí ont es avuy es *Palau de justícia*. I no sols això, sino que, quant aquell rey incomparable va repartir es seus Estats an es seus frys, an En Jaume II li deixá ses Balears, Rosselló, Cerdanya, Capzir i Montpellier. Per això he dit que aqueixa ciutat guarda recorts grossos per tot bon catalá i bon mallorquí.

De sa fonda aont posava, an es carrer de Magalona, prenc cap an es centre de la ciutat; arrip a sa «Plassa de la Comedia», aont e-hi ha un teatre magnific i un monument coronat de ses estatues de ses tres *Gracies*. Gracies a Deu no van despujades de tot, sino més de mitx vestides. Pas pe' s'*Esplanada*, gran plassa, plena d'abres i jardins.

Trece una partida de carrers i carrerons, fins que surt a la Seu, ja tancada per lo tart qu'era. Pee an es *Jardí de ses plantes*, qu'es una dependencia de l'Universitat i molt notable. Vetx es *Palau de Justícia*, grec-romá, modern, fet demunt s'antic Palau de sa Senyoria de Montpellier. Just allà davant s'alsa s'*arc de triuñf* an el rey Lluís XIV, grec-romá, de 15 metres d'alt i 18 d'ample; i seguint cap a ponent, trop es magnific passetx «lou Peyrou» ab un gran estanc i una torre per jocs d'aygo, i grans abres d'ombra. Entre s'*arc de triuñf* i «lou Peyrou», a sa banda de mitjorn s'alsa demunt un soele una creu colossal ab un St Crist més que de tanyany natural, i no-gayre lluny d'allà se troba l'esglesia de Sta. Eularia.—Ja comensava a fer fosqueta, i he tocada comparició a s'hostal, perque per mi ja no era hora d'anar p'el mon.

S'impressió qu'he treta d'aquesta correguda per dins Montpellier, es qu' es una ciutat desigual, vuy dir, que té carrers i plasses de gran ciutat, amples, empedregats molt bé, prou nets, ab magnifics edificis, i llavo té una trequelada de carrers estrets, abandonats, bruts, ab taringues de cases vulgaríssimes com a qualsevol poblet de mala mort.

Arrip a la fonda, sop, i ¡a jeure manca gent! Fins demá demati, si Deu ho vol i Maria!

Dia 19 de juny

Esglesies de Montpellier

Surt avuy de bon mati per veure ses esglesies principals i qu'estiguen més a ferir. Devora la fonda aont estic n'afin una de nova i bizantina d'estil; m'hi acost, vetx tencat per tot, top una doneta veyia, y li deman per ont entren an aqueixa esglesia. Ella me diu: *¡Siaixò no es cap esglesia! ¡Es un temple!*—*¡Un temple*, he dit jo, *¡que no es una esglesia?*—*¡Pero això es des protestants!* ha dit ella.—*¿Vol dir*

teniu protestants apui? he dit jo.—
Prou que'n tenim! massa! ha dit ella.

Després he sabut que, efectivament aquí hi ha un contingent de població protestant, que pesa molt dins sa vida de la ciutat perquè hi figuren es propietaris més grossos, es a dir, son protestants. Basta recordar ses barbaritats que feren aquí ets hugonots an es sigle XVI, que s'empararen de la ciutat i enderrocaren casi totes ses esglésies, i hagué de venir el rey Lluís XIII a sitiar Montpeller, i la va haver de prendre com si fos estat una ciutat estrangera. D'això vé que aqueixa ciutat sia pobre d'esglésies.

He deixat anar aquell temple protestant; volt uns quants carrers, i top St. Roch, una església ogival de tres naus, de cinc trasts, sense capelles, ab finestral de vidres de colors sense sants. S'abside es molt més baixa que ses naus. L'altar major just té es sacrari demunt, i pe'ses parets de s'abside grans teles pintades de sa vida des Sant titular. A cada banda de s'abside, an es cap de ses naus laterals, e-hi ha una capella policromada. Sa fatxada es moderna, ogival també, ab tres portals.

Prenc més per amunt, i trop Sta. Ana, una altra església ogival, moderna, de tres naus, de vuyt trasts, sense capelles ni nau absidal. Ses tres naus tenen sa mateixa altaria. A ses naus laterals s'obrin finestral alts i allanguits, de vidres de colors ab sants, i a s'abside lo meteix. Ses columnes divisories de ses naus son molt primes, de devers un pam i mitx de diámetro tot lo més. L'altar major just té es sacrari demunt, i darrera hi ha l'orga.—Es defores d'aquesta església son elegants; es campanar s'alsa molt aguyonat demunt es portal, i es buyt d'abaix serveix d'atri.

He pres llavò per Rue Nationale, i he trobada La Prefectura o Govern Civil, i Hôtel de Postes (Administració de correus), dos edificis moderns, ben presentadors, i llavò Hôtel de Ville (Casa de la Vila), més antic, gran així meteix.

Travessant carrerons i pissetes, sempre devallant devallant, arripa a la Seu de St. Pere, fundada an es sigle XIV, refeta després de ses seuvatjades des protestants, i restaurada i engrandida devers l'any 1867. Es ogival, d'una nau molt ample, ab capelles i finestral partdemunt; fa un creuer sense cúpula, de brassos curts, ab una gran claraboya de vidres de colors, moderns, bons. Es cap de sa creu fa tres naus de tres trasts sense capelles ni nau absidal. S'abside es de set cares, ab dos ordes de finestral de vidres de colors ab sants. L'altar major just ab so sacrari ocupa s'abside, i just devant e-hi ha el chor.—Com e-hi som entrat, deyen l'Ofici, i després han acabat de cantar Hores; només eren vuyt o nou capellans. Ses naus laterals des cap de sa treu acaben ab una capella absidal i un finestral ab vidres de colors.—Es defores d'aquesta Seu son un poc desiguals. Devant es portal major s'alsen dues torres redones de vint pams de diámetro, qu'acaben ab punta, i sostenen ab sa fatxada un dau de volta a una gran altura devers cent pams amunt; fa un efecte estrany. An es costat de s'epístola, s'obrin dos portals: un llis, i s'altre en gradació, ab un pilar divisorí a's mitx, que presenta la Mare de Deu, i demunt sa llinda s'adoració des pastors i des reys d'Orient i llavò sa coronació de Maria a los cels.—Darrera la Seu e-hi ha el Palau Arquebisbal, tancat per amor de la incua lley de Separació.—Un poc més enllà trop sa Torre des Pins, qu'es un baluart que queda de ses antigues murades. Com es s'únic monument que queda des sigle XIII, a un pany de paret e-hi posaren l'any 1908 una lápida a la Memoria del rey En Jaume I, nat,

com hem dit, a Montpeller dia 2 de febrer de 1208.

Es Filibrige montpellerenc

Ab això s'es fet hora d'anar a veure uns quants de filibres d'assi, per els quals me doná recomanacions En Mistral. Jo les hi vatx demanar per veure aqueixa bona gent i establir relacions d'amistat ab aqueys llengadocians.

Es que primer he visitat, es Mr. Albert Arnavielle, a sa Redacció des diari lligitimista d'assi L'Eclair, que es un diari ben important, un des primers de Montpeller. Trop Mr. Arnavielle, d'una xixantena d'anys, esquert, tot nirvi, ardit.

Com ha vista la recomanació d'En Mistral i m'ha sentit a mi que li explicava qui era jo i que desitjava restablir corrents de simpatia i estrènyer es vincles d'antic parentiu entre catalans i montpellerins, entre Catalunya i ses terres de llengo d'oc, s'es entusiasmat, dient que si a tot lo que jo li proposava, omplintme de bons oferiments i de demostracions d'afecte lo que's diu coral. A l'acte ja mos som considerats tots dos amics d'aquells fins. A ses primeres paraules ja m'ha dit qu'ell era un lligitimista o reyalista d'allò més convençut i que viu consagrat a sa causa del Rey, Monsenyor el Duc d'Orleans, i a la llengo d'oc, la seua llengo materna, per lo cual ell es tan regionalista com reyalista, i qu'está convençudíssim de que ells asseuran el Rey an es seu tron de França i que'l rey restablirà dins tot França s'antic sistema regional i per lo meteix s'us oficial de la llengo d'oc. M'ha admirat la convenció i aplom ab que deya tot això; se veu a la lleu que Mr. Arnavielle no es d'aquells homes que aparenten una cosa i son s'altra; es veu qu'es un reyalista i un filibre (defensor de la llengo d'oc) de bon de veres, ab cos i ánima.—Ah! he pensat jo, si Monsenyor el Duc d'Orleans en tengués molts d'homes així, si sa causa regionalista i la llengo d'oc en tenguessen molts de partidaris com Mr. Arnavielle, d'altra manera jugaria la cosa dins França. Ell m'ha donat per cosa certa que dins es Mitx-dia en tenen tanta de forsa es lligitimistes. Deu fassa que sia així, si convé! Perque ja sabeu que sempre que demanam una cosa a Deu, hem d'afegir: si convé. Es que devegades demanam, i no sabem que demanam.

Mr. Arnavielle m'ha presentat a altres redactors de L'Eclair, tots molt deferents ab mi; i fins ha dit qu'avuy cap-vespre me presentaria an es Cardenal-Arquebisbe d'aquí, Monsenyor Cabrieres, de qui ha dit qu'es molt amic, i que's veuen sovint. Ab això s'es acostat un senyor baixet, grui-xadet, d'una corantena d'anys, persona molt fina i agradable, lou Majorau En Jan Fournel, Sendic de la Mantenença de Lengadoc, Cabiscóu dau Parage de Mount-Pelié. Mr. Arnavielle m'hi ha presentat, dientli qui era jo, exagerant com a bon entusiasta la meua representació. Jo he procurat posar ses coses an es seu lloc; i ja som estats partits tots tres conversa qui conversa sobre la llengo d'oc i la llengo catalana. Ells se son llamentats de lo poc estimada que es sa seua llengo dins Montpeller, dins tot es mitx-dia de França, de lo afrancesat qu'está s'esperit públic i de lo obludada que's veu la tradició patria. M'han confessat qu'aquí negú se recorda del rey en Jaume d'Aragó ni sap negú que nasqués an aqueixa ciutat ni si va esser an el mon; s'educació oficial, francesa de rel, ha esveides completament totes aqueixes recordances glorioses, deixant Montpeller sense historia propia.

També sa llamentaven amargament aquells dos bons senyors de que tenen molt poca gent que les fassa costat en l'obra de restaurar i enal-

tir sa seua llengo materna, i qu'ells no son com es nacionalistes catalans, que tenim diners per dur endevant ser nostres empreses patriòtiques; ells, me deyen, no'n tenen de diners per la santa causa de la llengo seua, perque son pocs, i ses persones riques no les fan costat i ses corporacions municipals i departamentals no'n volen sebre res d'aquestes curulles de la llengo d'oc.—De manera qu'aquells «Filibres» mos tenen molta de enveja an es «nacionalistes» «catalans», que lluytam, fa tants d'anys i ab tan bona sort per la llengo catalana a Catalunya, Balears i Valencia, aont anam, gracies a Deu, quart creixent sempre, i coratge que tenim de arribar a triuñar de tots es filisteus i fermos amos de ses melles. Jo'ls-he dit que per res del mon s'havien deretgirar ni arrufar, sino tot lo contrari, i que qui no's cansa, alcansa. Ells han regonegut qu'aquest era es camí, que están ben resoltos de seguir fins a la mort, i venga lo que venga.

Hem compost que mos veuriam a les tres per anar a visitar dos altres «filibres» qu'En Mistral me recomanà: Mr. Chassari, Professor de l'«Escola Normal», i Mr. Marsal, pintor, i llavò el Cardenal Arquebisbe. Mos trobam a les tres, i ab un sol horrorós i una calorota ben sobrada ja som partits per aqueys carrers de Montpeller, assoleyadors magnífics. Arribam a ca's pintor Marsal; el trobam dins es pintador, una especie de colomer demunt un terrat. E-hi feya una calor rabiosa. En Marsal es un senyor molt simpátic d'una xexantena d'anys, ab una cabeyera que li pega dalt ses espalles, un entusiasta de la llengo d'oc, un fervent de la terra nadiua. Mos mostra una partida de quadros seus de tema patriòtic, ben preciosos. N'hi ha un que crida molt s'atenció: s'entrada del rey En Pere ab la reyna Na Maria a Montpeller. En Marsal es un gran dibuixant i un bon colorista. Té una mirada de foc, foc d'amor a la Patria, a l'Art i a la llengo nadiua, la doleíssima llengo d'oc.

Devallam de ca'n Marsal, i ¡cap a cercar Mr. Chassari, i no l'hem pogut trobar, desgraciadament. Ab això topam un capellá ja d'alguna edat, i molt viu de potencies; aquells dos amics que m'acompanyaven, m'hi presenten. Es estat es Secretari de Cambra des Cardenal Arquebisbe. Li demanen si Sa Eminencia'es a Montpeller, i ell contesta que no hi será fins demá. Li diuen qu'era per presentar-me ells dos a Sa Eminencia. Com jo anit me'n he d'anar cap a Barcelona sens falta, no ha pogut esser.

I qu'hem fet llavò? Hem corregut un poc més per dins la ciutat, i som entrats a s'església de la Mare de Deu de les Taules, grega-romana, d'una nau de dos trasts ab creuer i cúpula sense tambor, ab un altar i retaule a cada cap de creuer; an es de sa banda de s'evangeli e-hi ha la «Mare de Deu de les Taules», de gran devoció dins Montpeller. L'església está estucada fins a ses voltes i repira magestat i devoció. Té una fatxada pomposa. Era s'església des Jesuites i feta d'ells.

L'Action Française.—Conceptes sobre coses d'Espanya

Parla qui parla Mr. Arnavielle des seus plans de restauració monárquica i lingüística, m'ha parlat de la lliga de francesos antirevolucionaris, anomenada «L'Action Française», estesa per tot França i que té un Centre d'acció a Montpeller. Passávem per devora aqueix centre, i m'ha convidat a pujarhi. E-hi hem trobats cinc o sis joves, tots d'aquells anomenats «Camelots du roi», treballant a les totes, fent «circulars», posanthi ses direccions que pertocaven. Han fet sortir es seu Secretari, un jove molt despert i desxondit, ple de fe i d'esperansa en sa restauració de França

per la Monarquia dels Orleans, la única possible si n'hi ha cap que hi sia. M'han demanat d'Espanya, de com s'hi troba sa Monarquia, es carlistes i es republicans i sobre En Maura i En Ferrer. Els he dit que sa Monarquia per ara no té que témer des republicans, que de cada dia están més dividits i desacreditats i que ja tenen prou que fer de llevarse sa pell ells ab ells. En quant an es carlistes he dit que son un partit d'acció molt gros, i que son una forsa antirevolucionaria imponderable, com no n'hi ha un altra d'igual dins cap altra nació. En quant an En Ferrer he dit qu'es mort i enterrat, pero ben mort i ben enterrat com a persona i com a bandera, i que es meteixos revolucionaris e-hu han comprés i que ja no'n parlen ni se'n recorden, perque veuen que no hi ha res que fer. En quant an En Maura he dit que es s'horror i sa por des revolucionaris, sa forsa política antirevolucionaria més grossa d'Espanya i es bras dret de sa Monarquia i de s'orde.—Sa Údístima es, ha dit un d'aquells joves, qu'ets elements intel·lectuals d'Espanya son contraris an En Maura, i no'l deixarán governar pus.—Jo li he demanat quins son aqueys elements intel·lectuals; i m'ha dit:—En Blasco Ibañez, En Palacio Valdés, N'Echegaray, Na Pardo Bazán, En Perez Galdós... Jo li he fet notar que Na Pardo Bazán sempre s'es demostrada tradicionalista, i que may ha feta colla ab aquells altres ni s'es demostrada inimiga d'En Maura, i ademés que no figura dins la política espanyola. D'aquells altres senyors En Blasco Ibañez ja fa anys qu'está retirat de sa política activa; En Palacio Valdés no hi ha figurat may, N'Echegaray es un vey a sa darrera edat que no's cuyda per res de qui governa o deixa de governar, i que En Perez Galdós en política es un pobre homo que no serveix més que per posar sa República en ridícul. He acabat dient:—Estiguen segurs que cap d'aqueys senyors ni tots plegats no son capaços d'aturar qu'En Maura entri com será hora d'entrar, i que entrarán com dos i dos fan quatre; i republicans i socialistes se'n guardaran com de caure d'anar a moure alguer. I si hu proven, s'hi posarán sa mà, i dirán:—«Oli m'hi es caygut!»—Aquella bona gent que m'escoltavan, m'han dit que s'alegraven molt de sentir aquelles bones noves d'Espanya, i qu'ells consideraven En Maura com es primer homo d'Espanya.—M'han fet mil oferiments i jo a ells, i mos som despedits ben coralment.

M'he hagut de despedir també del valent i simpátic Mr. Arnavielle i de Mr. Sorrel, quedant entesos per continuar ben units i fentmos costat uns ab altres en defensa de la Patria i de llengo.

A les onze he pres es rapid de Paris cap a Barcelona, deixant Montpeller an aquella mala hora, tot content de pensar que demá demati, si Deu ho vol i Maria, es sol ja mos sortirà dins Espanya.

Dia 20 de juny

Cap a Barcelona

He pogut dormir dins es tren, gracies a Deu, fins passat les tres. He uberts ets uys, i ja som estats a Port-Bou, i ¡cap a la duana ab sa maleta!—Ara veurem, he dit jo, com se portarán aqueys duaners espanyols! Els he uberta sa maleta, i just han tocat lo de demunt, i han cregut lo que los deya que no hi havia res de pagament. De manera que no hi han alicades ses mans com es duaners francesos de «Bellegarde». ¡Que consti!

Mos tornam a ficar dins es tren, i de d'allà fins que som estats a Barcelona, aont he trobats ets amics sans i bons, pero també una calor un poc massa sobrada.

Dia 21 de juny

Feynes enlestides a Barcelona.—Cap a Mallorca

N'he enlestides una bona partida de feynes que tenia. He vist lo Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba, President de la Diputació de Barcelona, columna de la Patria, ànima de tantes i tantes de coses bones que's fan aquí pe sa nostra llengo catalana, qu'es aquest es nom que li pertoca a sa llengo mallorquina, perque comensà a parlar-se a Catalunya, i de Catalunya la varen dur es pobladors catalans que vengueren a establir-se a Mallorca, com el rey En Jaume I l'hagué recobrada d'ets sarrains; i d'aquells «pobladors», catalans casi tots, ve-nim i som sortits noltros es mallorquins. De manera que's mallorquins que diuen que no son ni volen esser catalans, fan molta de compassió, com en fan sempre es «renegats». ¡Ay des poble que renega des seus pares! ¡està condemnat a desaparèixer del libre de la vida.

A les nou i mitja des vespre li he estret cap an es moll, m'afic dins es magnific vapor «Rey En Jaume I», que a les deu a saupades ancores cap a Mallorca, i jo cap a posar es ossos de pla dins sa litera corresponent, i fins demà demati, si Deu ho vol i Maria!

Dia 22 de juny

Arribada a Mallorca.

Devers les tres i mitja bat ets uys, pec bot de sa litera, me vest, putx demunt cuberta. A s'entrellu ja's dibuixaven ses muntanyes de Mallorca. Se'n alegra un de veure sa *Rocqueta* quant fa mesos qu'un no l'ha vista. No vos dic res si me'n som alegrat. Jo, Deu no m'ho tenga en retret ni en vanagloria, com més va, més mallorquí me sent; i més enamorat de Mallorca, com més nacions estrangeres vetx. ¿Qui hu dupta que Mallorca no es res devora Inglaterra, França, Belgica, Alemanya, Suïssa, que acap de recórrer? ¿Qui hu dupta que es paisatges de ses voreres del Rhin de Colonia fins a Maguncia, i sobre tot es de Suïssa, son més garrits que's més garrits de Mallorca? Per mi es inquestionable. Pero ¿tal volta vol dir això que's meu amor a Mallorca ha mancabat gens? Tot lo contrari. Sa meua opinió, sa meua convicció es que Mallorca necessita millor aren moltes de coses; pero ab totes ses seues imperfeccions, deficiències, minves i defectes, ja no la barat ab cap altra terra de totes ses qu'he vist. Es allò de qualsevol infant que, sempre que li mostren sa mare a's mitx d'altres dones molt més garrides i més endiumenjades que no sa mare, deixarà totes aquelles altres ab tota sa seua garridesa i endiumenjadura i s'aferrarà ab sa mare. Això es s'efecte que'm causa Mallorca sempre que la compar ab ses altres terres qu'he vist; i, com més va, més.

Ab això, tant mos som acostats a sa Dragonera, que al punt en som passats ran ran, llavò hem vist es port d'Andratx, després hem voltada Calafiguera i ab una exhalació som estats dins es port, davant Bellver, sa Llonja i la Seu, la reyna de tots es casals de Ciutat. Aqueys tres edificis m'umplen es cor com pocs d'ets altres d'aquelles nacions visitades el m'han omplit: es que son una part caporal de sa meua ànima de mallorquí.

No he tengué gayre temps de pensar ab això perque al punt es vapor ha hagut atracat, i he posat peu a terra mallorquina després de xexanta vuyt dies de no haverne trepitjada, després de xixanta vuyt dies de correr la gandayna per nacions estrangeres, sempre ab bona salut i delit per vendre, gracies a Deu.

I aquí pertoca cloure aquest *Diari*, així com el comensarem, en

nom de Deu nostro Senyor i de la Benaventurada sempre Verge Maria, del Benaventurat St. Miquel Arcàngel, l'Angel de la Guarda, Sant des meu Nom i Sants i Santes de la meua especial devoció, que m'han guardat

de tot perill i m'han fet arribar a Mallorca tot satisfet d'aquesta *Expedició* i ab coratge de que no sia sa derrera. Deu ho fassa qui pot. Amèn.

ANTONI M.ª ALCOVER, pre.

DE TOTES ERBES

En Juanet i sa fia del Rey

(segueix)

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure qu'En Juanet s'arribà a cansar d'estar bé, perque ja hu diu s'adagi: «s'està bé cansa».

Així es qu'un dia agafa son pare i li diu:

—Mon pare, es ver qu'ara tenim tant de menjar i tants de diners com volèm; pero vos ja hu veys: jo estic a la flor del mon, i qu'ha d'esser de mi si jo no surt d'aquesta garriga? M'hi floriria per aquí, com una girgola que no la troben i se seca, sensa donar producte. Per això he pensat d'anarme'n a córrer mon ab so «canyemet», sa «bosseta verda» i sa «selleta», a veure que serà de mi. Jo vos deixaré una una «grossa» de «dobles de vint», dotze dotzenes, i es violí. Vos just ab ses flors de s'abre, essent tot sol, e-hi poreu viure de lo millor; ab ses dobles de vint tendreu p'es vostro mal gast, tant malgast; i ab so violí, sonantlo, vos poreu defensar de qualsevol contrari que vos envesta, perque el fareu ballar, vulga no vulga, i no se porà arrambar a vos ni a s'abre de ses flors.

Son pare, com el sent, romp en plors, figurantse que, si En Juanet el deixava, dins quatre dies seria mort. En Juanet malavetjava llevarlehi des cap, pero tot era debades; i lo que feu s'estornell va esser, treure ses dotze dotzenes de dobles de vint de sa «bosseta verda», i les deixà d'amagat dins es violí, per que així son pare les tengués bones de trobar; i un dia demati, un parey d'hores abans de s'aua, tocà soletes ab so «canyemet», sa «bosseta verda» i sa «selleta», sensa que son pare se'n temés de res.

Camina caminarás i pensa qui pensa cap aont li convendria més anar a la fi se pega un toc an es front i s'esclama:

—Ja sé que faré. Me'n vatx a sa ciutat del Rey. Allà compraré sa casa més bona que hi haja, i me posaré a fer almoyna. Si'l Rey dona un sou, jo en donaré dos; i si el Rey en dona dos, jo en donaré quatre. Això vendrà de nou, i an el Rey li entrarà s'enveja, i me voldrà coneixer, i ja la tendrem armada. Si té cap fia, m'engana que jo no le hi saup. Sa questió es arribar a gendre del Sr. Rey. ¿Tan beneyt seria jo que, si'm pogués casar ab sa fia del Rey, me'n anàs a casarme ab una Cloris qualsevol? ¡Cal! ¡En posars'hi, que hu pac!

—I ¿que fa ell? S'aixanca demunt sa «selleta», i ja li diu:

—«Selleta», fé lo que saps fer! ¡Du'm a sa ciutat del Sr. Rey!

I encara no hu va haver dit com «zas!» ja va esser an aquella ciutat i just davant ca'l Rey.

Veu un flotó de criats davant es portal, s'hi acosta, i les diu:

—¡Bon dia i bon any, bona gent!

—¡Altres bon dia! diuen aquells criats.

—¡Escoltau, bona gent! diu En Juanet. ¿No'm dirieu si el Sr. Rey te cap fia fadrina?

—En té una com un soll diu un d'aquells criats.

—I ¿que ja té qui la festetx? diu En Juanet.

—¡Si encara no n'ha fets setze, homo! diu es criat.

—¡Si que hu es tendre idol diu En Juanet.

Dona les gracies an aquell criat, i se'n va fent sa seua via. I no vos dic res sa lulea que'n feren tots i lo que'n rigueren d'aquell pageset que s'hi era presentat a veure si'l Rey tenia cap fia fadrina casadora.

—¡I la deu voler per ell es tros de corda! deyen ells. ¡No té mal gust! ¡Esser gendre del Sr. Rey! ¡Ell no s'hi posa per poc! ¡O está gat o li falta una saó!

I ¿que fa En Juanet? Se'n va a veure si hi havia cap casa d'aqueixes bones venal. N'hi treuen una just davant ca'l Rey, casi tan bona com a ca'l Rey meteix.

Se'n va a son amo, i li demana preu. Com aquell el veu ab aquella roba de sa garriga, no'l se va escoltar.

En Juanet e-hu va coneixer, i va dir:

—Si vos figurau, perque me veys ab aquest vestit, que jo no som homo per aqueixa casa vostra, anau ben errat. Demanaume preu, i si avuy meteix no vos pac, e-hi va es collaret.

—¿Es de sa camia? va dir aquell.

—¡Es de carn i os! diu En Juanet!

I ¿que fa ell? Se treu sa «bosseta verda», i ja es partit a treure'n dobles de vint i dobles de vint; i com més en treya més n'hi havia.

L'amo de sa casa, com veu allò, muda de vert en blau, i li demana preu, casi dos preus; i En Juanet l'agafa de la paraula. I allà meteix se posa a treure dobles de vint i dobles de vint de sa bossa; i l'amo de sa casa que parava ab sa mà, tot esglayat de veure tota aquella «doble-de-vintada».

—¿Que me'n direu? Ell En Juanet n'hi donà fins a fer sa cantidat de sa casa. L'amo li entrega sa clau, i ell ¡cap a sa casa! Obri, entra, e-hu tresca tot, veu qu'es que hi falta, va a cercarho de ses botigues; i desde aquell dia comensà a estar an aquella casa.

—¿Qui serà, qui no serà aquest homo qu'ha comprada aquesta casa?—se deya tothom, i negú hi sabia respondre.

Es pobres comensaren a arrambar-s'hi; i En Juanet lo primer que els-e demanava, era que les donaven a ca'l Rey. I, si li deyen: «una treseta», ell en donava dues; si li deyen: «un sou», ell en donava dos; i si li deyen: «quatre sous», ell en donava vuyt. Sempre donava el doble de lo que li deyen que donava el Rey.

No vos dic res si n'hi comensaren a anar de pobres a ca'n Juanet; era carreró fet, i cap se'n tornava descompassat, i tothom deya:

—¡Vaja quin homo més bon homo!

Qui comensà al punt a tenirne mal de ventre ben fort, va esser el Rey.

—¿Pero d'ont mos es sortit aquest subjecte? deya ell davant es senyors de la Cort. Pero ¿qui deu esser ell? I que se deu haver figurat? ¡Així meteix se necessita esserho atrevit per voler esser més que'l Rey!

I lo bo era qu'En Juanet no s'admetia ab negú. No més sortia per anar a missa i per fer qualque cosa ben necessaria ben necessaria. I no havia mester criats ni criades, perque ab entendre es canyemet i dirli:—«Treume des menjar del Sr. Rey»,—a l'acte li compareixia sa meteixa classe de menjar qu'aquell dia havien tret o havien de treure an el Sr. Rey; i, en voler anar en-lloc, se posava demunt sa «selleta», i deya:—¡«Hala sellata! ¡du'm a tal banda!»—i sa «selleta» zàs! le hi duya a l'acte.

Aviat no va esser el Rey totsol que en tengué mal de ventre de com s'arrretglava o deixava d'arratglarse En Juanet dins aquella casa tan gran i tot solet sensa criat ni criada ni un sant remey. Tothom comensà a esterne mal apler d'això.

En Juanet seguia donant a tots es pobres que's presentaven an es seu portal, i donantlos el doble de lo que les havien donat a ca'l Rey. Se passava moltes d'estones dret dalt es portal; i, en passar el Rey per allà davant, ¡una capellada fins en-terral! i si era es demati, ¡«Bon dia tenga, Sr. Rey!» i, si era es cap vespre, «¡Bones tardes tenga, Sr. Rey!» Pero encara era més blau es fester, en passar sa fia del Rey, la Senyora Princesa ab un estol de criades. Per ella si que n'hi havia de capellades fins en-terral i si era es demati: «¡Bon dia tenga, Senyora Alte-

sa!» i, si era es cap vespre: «¡Bones tardes tenga, Senyora. Altesa!»

Molt cridava s'atenció En Juanet an el Rey, pero encara la cridava més a la Senyora Princesa. Un i altra no'l se porien treure des cap, i no paraven de dir:

—¿Pero qui serà? qui no serà? ¿d'ont surt? ¿quines deuen esser ses seues intencions? ¿Qui deu tenir dins aqueixa casa? ¿quin posible es qu'ell puga viure tot sol?

En Juanet aviat e-hu va conèixer que tant el Rey com la Princesa n'estaven en-derrer d'ell i fins que'n tenien mai de ventre. I ¿que feya ell? Com més anava, més bona escomesa los feya, en veurelos passar; i a s'hora que ells solien passar, may faltava ell demunt es portal; allà el veyen sempre, fentlos sa cortesia ab més sal i espicies que qualsevol senyor de la Cort.

(Seguirá)

JORDI DES RECÓ

¡Quin castellanenc!

Un altre escriguedoretxo de *El Ideal* está tant deixat de la mà de Deu i botxinetja es castellá fins a tal estrem, que escriu: «recibimos las siguientes bien escritas—como todas las suyas—cuartillas». Pero ¡gran republicanetxos de *El Ideal*! ¿aont e-hi ha hagut may cap castellá que se sia atrevit a galtetjar sa seua llengo ab construccions tan barbatxes com aquesta que vos heu permesa voltros? ¿Com no hu veys qu'es pitjors que allò de *en una de fregar cayó caldera*? Pero ¿per que dimoni heu d'anar a escriure, si no'n sabeu? ¡Es tan bo de fer no escriure! ¡Ja hu val ab aqueys republicanetxos escriguedoretxos!

¡Quins noninguns!

Es nostros diputats republicans, quant certs diputats monárquics denunciaren an es Govern i davant ses Corts conspiracions republicanes, alsaren la veu dins es Congrés, tractantlos d'espies, d'innobles aydadors de la policia, volguent suposar qu'era una cosa indigna i vergonyosa això d'anar a denunciar tals complots republicans. Pero llavò vengué lo de sa proclamació de sa República a Portugal, i que molts de monárquics portuguesos se refugiaren dins Espanya, alguns dels quals, en us des seu dret, feren passes contra tal República. I ¿que feren a les-hores i que fan encara es nostros republicans? Idò no s'aturen d'anar an es Ministeri de la Governació a denunciar conspiracions, veres o imaginaries, des monárquics portuguesos, refugiats dins Espanya, contra sa ridiculíssima República portuguesa; i no s'aturen de fer denúncies de tals coses dins ses Corts, i se'n van pe'sa frontera portuguesa i se fan espies i punxasarris i says des pobres monárquics portuguesos, molestantlos de mil maneres.— I es que's republicans son així: per ells lo que los convé, es laudable, digne, honrosíssim; ara lo que los contraria, lo que no los favoreix, es injust, indigne, deshonorós, criminal. Per ells, es laudable i meritori qualsevol cosa que's fassa contra sa monarquia; pero si es contra sa republica, tot es injust, criminal, abominable. De manera que pe's republicans no existeix més justicia ni més lley que sa seua conveniencia. Una cosa les convé? Idó ja es justa i santa. ¿No les convé? Idó es lo més injust, lo més infame.

¡Quinagent més... frescal! ¿no es ver?

Endiots republicans

Dimars passat *La Almudaina* daya un telegrama que deya que's lerrouxistes joventans de Barcelona han declarada clo-sa sa temporada d'ets *aplecs* (meetings) revolucionaris i uberta sa temporada de

sa revolució, això es, qu'ara farán sa revolució i posarán sa República.—*Ara li fan es mànecl* En Lerroux, nou o deu anys enrera, se posà a dir cada estiu an es seus biduins que per a Nadal ja se menjarien *s'endiot republicà*, això es, que sa República ja seria entrada. Cada any les prometia lo meteix, i cada any se quedaven sense *s'endiot republicà*. An aqueys qu'ara han acordat fer sa revolució, les ne prendrà lo meteix. ¡Bons endiots e-hi ha ab ells!

Los cou

P'es socialistetxos de *s'Obrer Balear* parlam, que perque LA AURORA los ha fregades p'es morros sa partida d'atrocitats que conta d'ells es paperot sindicalista *El Rayo*, ara suposen que LA AURORA i *El Rayo* se son casats. ¡No *Obreretxo* bandua! LA AURORA no va de terrolers com *El Rayo*, bé hu demostra aquest, dissapte passat que no tenim res que veure ab ell, ja que mos entaferra un articlot tractant En *Vera-Veu* de *mentider*, això si, sense presentar cap prova de que hu sia, sense provarli cap mentida. *S'Obreretxo* se veu que está a punt de tornar botx; ja té sa mania persecutoria, qu'es un des preliminaris de sa bogeria. No veu es paperot socialista més que conjures i complots contra ell, allà ont creym que no n'hi ha cap. Aquí no hi ha altra conjura ni complot més que es d'ets esriguedoretxos i inspiradors des paperot contra es sentit comú i sa decencia i sa moralitat.

Noltros lo que som, uns inímics jurats de tota tendenci revolucionaria, de tots es qui's diuen revolucionaris contra Deu i sa Relligió. Si aqueys tals se desavenen i se diuen es nom des porc, com ara *El Rayo* i *Obrero Balear*, noltros treym a la pública vergonya aqueixes bregues i barayes per que's veja quines pècores son es revolucionaris, inímics de Deu i de l'Esglesia i des sentit comú. De manera que's reduex an això es matrimoni que's paperot socialista ha somiat entre LA AURORA i *El Rayo*.

¿Ay mentider En «Vera-Veu»?

El Rayo tracta de *mentider* En *Vera-Veu*; però se'n guarda com de caure de provarli cap mentida, ni una qui es una. ¡O esriguedors de *El Rayo*! no hu fan així ses persones formals! Ses persones formals, en dir una cosa, la fonamenten; en acusar un altre de cap cosa lletja, le hi proven; l'acusen ab proves. ¿Per que no heu d'esser voltros persones formals? Es ver que resulta un poc difícil esser formals i sindicalistes tot ab una pessal

Ja n'hi ha de fam!

El Rayo se'n riu de LA AURORA per que está escrita en mallorquí de la pagedia, assegurant que «només la poren lletgir es mallorquí». En canvi *El Rayo* se figura que'l poren lletgir a ell dins tot lo mon. perque está escrit en *foraster*. El poren lletgir, però de fet no'l lletgeixen més que quatre bobians de devers Ciutat. I deym que només el lletgeixen quatre bobians, perque ell meteix mos dona es «balans» de sa seua administració, del qual resulta que casi negú el compra ni'l paga. No ha publicat cap número que tregués p'es cost. Es número 6, es penúltim, costà 20'45 pessetes, i només en tregueren 6'50, entre suscripcions i venda de números solts. De manera que es número 7, de dissapte passat, sorti ab un deute de 47'30 pessetes.

¡I un periòdic així té pit per anar a dir a un altre si es poc lletgit! ¡No'n parlem, homos de *El Rayo*, d'això! LA AURORA, gracies a Deu, ab sos suscriptors que paguen, pot fer una tirada molt més grossa per repartirla de franc entre la pobrea honrada, que té fam i set de justícia, entre centenars de trabaydors digníssims, que mos honren lletgintmos, que mos honren cercant (ab deliri molts d'ells) es nostro periòdic, perque veuen que los deym ver, que no'ls explotam, que miram p'es seu bé!

¡O homos de *El Rayo*! ¡pobres errats de contes! ¡Que LA AURORA només la

poren lletgir just es qui saben es mallorquí! I es vostro *Rayo* ¿qui'l pot lletgir? ¿O vos figurau que l'escriviu en castellà? ¡Ca, homos de *El Rayo*! ¡Ni es castellà ni un futil mort aqueix xelim i xelam qu'escriviu! ¡Estau segurs que no vos entenen es qui just saben es castellà! ¡Per això es que en trobau tan pocs que vos lletgesquen! ¡Per això feys tant de deute ab cada número que publicau! Per això negú el vos compra an es vostro paperot!

En canvi LA AURORA, escrita en mallorquí ronec, la mos demanen de França, de Suissa, d'Italia, i no'n parlem de Barcelona, de Vich, de Madrid, d'America del Sur. Si no hu creys, poreu anar a s'Administració de Correus i hu veureu si n'hi enviam de números de LA AURORA a totes aquelles nacions.

No mos mogueu lulea jo homos de *El Rayo*! si voleu estar bé, perque noltros en som massa afectats de ferne de tots ets anticlericalexos i xebues que surten a's mitx a fer es bovol contra Deu i sa Relligió! ¡Bon punt mos tocau!

Bé vos han enganat, «Animalot pudent»!

No sabent aont pegarla, s'«Animalot pudent» la pega dissapte passat contra sa llengo alemanya, que no sabem que li haja fet res. Un etzero, amic de s'«Animalot», que caplleua devers Leipzig, li escriu unes quantes virollades contra sa nostra llengo catalana; i acaba, per donarse tot, ab aquesta frase: «Gott sei danke».

Ab alemany per dir: «Gracies a Deu», diuen: «Gott sei Dank». Però aqueix etzero, amic de s'«Animalot», se veu que vol corregir fins i tot ets alemanys en materia de llengo alemanya, ignorant que es substantius ab alemany s'escriuen ab lletra majúscle; ignorant que «danke» es sa 1.ª persona singular des present des verb «Danken»; ignorant que «gracies», sustantiu, es «Dank» i no «danke».

¡Quina closca deu esser aqueix etzero qu'està a Alemania, i no sap que allà se dia: «Gott sei Dank», i no: «Got sei danke!»

¡Quin cap per una pedrada! Se veu que no serveix per altra cosa.

Segueixen ses infamies de s'Obrer Balear.

Si, segueix es paperot socialista venjantse des «ventim» que li arrambam cada dissapte, i se venja multiplicant ses infamies i ses calumnies contra es clero des sigles passats. Dissapte la pega contra es capellans des sigle XV, suposantlos tots unes bisties, uns pores. ¿Quines proves dona de que fossen tot això? Retreu una partida de cànons de concilis que condemnen i castiguen s'«incontinencia clerical», com l'ha condemnada sempre l'Esglesia de Deu. Si, si may e-hi ha haguts Ministres de Deu, que no son estats «continents» i «casts», es estat que se son deixats dur de s'esperit del mon, no de s'Esperit de Deu, qu'es s'Espòs i s'Anima de l'Esglesia de Deu; es que se son deixats dur de s'esperit infernal, qu'es es pare, es mestre i s'anima des socialistes; si may n'hi ha haguts que no son estats lo que Deu i l'Esglesia manen, es que han seguida sa doctrina socialista de s'«amor lliure»; es que en quant an el sisé, han viscuda sa vida socialista, qu'es vida de «cavalls i de muls, que no tenen coneixement».

Llavo l'empren contra Aleixandre VI, sobre el qual e-hi ha molt que dir; però qui no hi pot dir res, es un paperot tan ignorant com s'«Obrer Balear». Diu qu'aqueu papa «es retrat mé feel des Papat», i que «es catolics l'han de conservar an el Santíssim Sagrament de l'Altar, per adorarlo com a Suprem Creador».

¿E-hu prova es paperot que tal papa «es es retrat mé feel des Papat»? ¡Que ha de provar es gran carronya! ¿E-hu diu per que «es catolics» «hem d'adorar» tal papa «com a suprem Creador»? ¡Que ha de dir es gran torre-pipes! ¿Es catolics «adorar» Aleixandre VI? Es catolics «adorar» Aleixandre VI? Es catolics «adorar» més que Deu. ¿Es catolics «haver de conservar» aqueu papa, «an el

Santíssim Sagrament de l'Altar»? Però ¿que sabeu voltros, esriguedoretxos titiuers, del «Santíssim Sagrament»? ¡Com no hu veys que no sabeu que vos metgencau! ¡Blasfemau lo que ignorau!—¿I tenu sa poca alatxa de dir que Aleixandre VI «per reconquistar lo que perteneixia a l'Esglesia», «se va valer» «des crim»? ¡Veyam, grans pitja-olives, digauho quins foren es «crims» que va cometre tal papa «per recobrar lo que perteneixia a l'Esglesia»? ¡Veyam! ¡esplicauvos una mica més sobre aquest particular!

Si voltros, grans ignorants, vos figurau fermos por retreguent certes coses de Aleixandre VI, ¡ja hi anau calats per aygo! ¡Aquí vos esperam!

Mos ne fa poca de por s'història que poreu haver apresada dins es xibius socialistes, dins es llibrots canalles, aont pasturau! ¡Fa molt de temps que sabem de cor tot lo que hi corre dins aquells xibius, dins aqueys llibrots sobre Aleixandre VI! Parlaune, ido, si tenu ganas de que vos fiblem?

J ara escoltau

EN VERA-VEU

Es balans de sa vaga de sabaters

No som noltros, es es sentit comú, tota sa persona de seny qui s'interessa p'ets assumptos obrers, qui ha d'agrair a *El Rayo* que fassa un estudi de sa derrera vaga de sabaters, tan vergonyosa, tan desfavorable per sa causa socialista. Seguem apuntant els detalls que mos dona es periòdic sindicalista, qu'es testimoni de gran valor.

4. Es gremi de sabaters se reuneix dia 15 d'abril. Una de ses conclusions de sa comissió de sa vaga deya que aquesta s'havia de declarar no-més an es patrons de Ciutat, no an ets altres, no an es des pobles. S'augment que's demanava, era d'un real; pe's pareys de tacó alt, un altre real, i també un real pes pareys de doble sola. Ses conclusions se comunicuen an es gremi. Empero molts eren de paper qu'era millor, i no de poc, declararse en vaga d'ivern que no d'estiu; molts d'altres cregueren que declararse en vaga tan parcialment significava un fracàs solemne; que lo procedent era que's declarás general. En vista de tantes opinions, En Bisbal amenassa que, si no aproven ses conclusions, se retirará a ca-seua per no voler sobre res pus may des gremi (Amén!). I naturalment, amb aquesta imposició s'aproven ses bases. Però s'alça En Ferrá, i proposa que dins Ciutat no se fassa gens de feyna; que si'n fan, será un desgavell, un cent-peus. Així s'aprova.

5. Es meteix dia, es senyors de sa Comissió de sa vaga tiren junta secreta i anul·len se proposta d'En Ferrá: En Bisbal se feya responsable de lo que pogués succeir (¿que no es aquest que volia trebayar i fer vaga? ¡l·lógica socialista!).

6. Altra junta de tot es gremi dia 20. Varis sabaters fan avinent que aixó de anar a sa vaga no son bromes; qu'una vaga mal declarada o declarada fora temps, poria dur males conseqüencies, una gran desorganización. An aixó respón es gallet d'En Bisbal que ell, tant si se vaga's declarara com no, farà un parey si le-hi duen, ja sia de mida, ja sia des pobles. En Ferrá torna sucra ets ays sobre sa seua, proposta i En Bisbal les s'arregla am tanta manera que alcansa veure retirada tal conclusió, tal acort pres en sessió anterior. S'acordá anar a sa vaga i comensarla dimecres, dia 24.

7. Es directors de sa vaga no eren tots es de sa Comissió: eren molt poquets, perque tots ets altres, xotets de cordeta, «no tenien iniciativa, no tenien opinió propia: es seu criteri s'adondava an es criteri d'es demés». Qui comandava, era En Bisbal, En Bauzá, En Ferretjans i En Paul; sobre tot es dos primers. En quant an En Ferrá i En Negre, no's cansaven d'avisar que no era bona hora aquella per anar a sa lluyta.

8. «Aqueys senyors (Bisbal, Bauzá i

comparsa) per moltíssims de sabaters, venen a ser com-e deus, perque accepten sense discussió lo qu'ells proposen, tant si es en bé com si es en mal de sa societat; los adoren, i fins i tot, si poguessen, los aixecarien un monument, millor dit, una esglesia a sant Bisbal i a sant Bauzá).

9. ¿Prova d'aixó que deym? Una. Que, per voluntat imperial des grans directors, se passá per demunt es reglament, no alsant acta, ni sols prengueren nota de lo acordat ab motiu de sa proposta d'En Ferrá. Apesar de gran insistencia, no's va conseguir ni una nota de lo acordat; i ja eren bastants qui dupen a l'uy En Ferrá i el tractaven malament.

10. ¿Proves d'aixó que deym? Una altra. Sa preponderancia *igualitarista, socialista, arxissocialista* d'En Bisbal demunt es gremi: era tanta, qu'ell tot sol se carregava tota responsabilitat, i tenia barra abastament per fer qu'es gremi retirás acorts presos i aprovats anteriorment. ¡Efectivament! Ara voltros direu: pero ¿i com pot esser aixó? ¿Com hu tolera es gremi?... «Es qu'es caporals socialistes han educat i ensenyen es socialistes dins sa rutina; i en arribar un cas estrem, per exemple, es cas de sa derrera vaga, fan los que les convé, segurs de sa subordinació i de sa obediencia (des despotisme) am que los han educats. Per aixó no s'ha de estrenyar que passin certes coses...

Fins aquí *El Rayo* de dissapte.

Secció local

Diumenge passat a l'esglesieta de St. Antoni de So'n Negre e-hi hagué festa grossa de sa conclusió del «Més del Cor de Jesús» i «Més de Maria». L'ofici va esser a les cinc i mitja, i hi va haver una comunió general molt nombrosa. A's cap-vespre cantaren sa «Coroneta d'Or», i després sa «banda de guiterres i bandurries» de sa «Joventud Conservadora» va oferir un concert devant l'esglesieta, que doná molt de gust a sa gran gentada que hi acudí a sentirho. Agradá una cosa forá mida.

Entre tres o quatre amos de possessió han feta venir una màquina de batre ab motor de benzina; ja fa setmanes que funciona, i sembla que dona bons resultats.—Ses màquines les han de sebre cuydar bé, perque devegades succeeix que no les hi cuyden, i van malament, i llavò donen sa culpa a sa màquina, i qui la té, eses qui se n'havia de cuydar, i no n'ha sabut.

Segueix cridant s'atenció sa màquina de pelar mel·les que ha inventada D. Juan Bosch, es nostro bon amich. Es d'esperar que deixi bona boca a tots es qui se'n servirán.

Ses batudes van endevant. Desgraciadament no ret tant com era de desitjar—Sols Deu sap que convé.

S'esplet d'ubercocs i de figues-flors ja va'per avall de tot. En deixa de contents i de fellons, com succeeix ab totes ses coses.

¡Deu fassa que ses mel·les i ses garroves capitin bé! I ¿que'n direm de sa vinya? Son molts ets afectats de reymys i des suc que's fa des reymys!

Que'l Bon Jesús mos enviï coses que convenguen!